

WEXY

Het spannende leven
van een strijdros

Christine Linneweever

kluitman

Historische jeugdromans van Christine Linneweever

Het geheim van de Ravenhorst

Altijd vluchten

Wexy, het spannende leven van een strijdros

In Den Haag daar woont een graaf

En zijn zoon heet Jantje

Als je vraagt waar woont je pa,

dan wijst hij met zijn handje

Met zijn vingertje en zijn duim

Op zijn hoed draagt hij een pluim

Aan zijn arm een mandje

Dag mijn lieve Jantje.

Nur 283/W032301

Bisac JUV016000 / JUV002130

© Uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V.

© MMXXIII Tekst: Christine Linneweever

Omslagontwerp: Margo Togni

Opmaak binnenwerk: Studio L.E.O.

Alle rechten voorbehouden, inclusief het recht van reproductie in zijn geheel of in gedeelten, in welke vorm dan ook.

christinelinneweever.nl

kluitman.nl

BIJ KONINKLIJKE BESCHIKKING
HOFLEVERANCIER

Proloog

Den Haag, heden

Janne stapt aan het Haagse Noordeinde als laatste uit de bus. Alle andere kinderen uit haar klas lopen al joelend achter de juf aan. Ze dringen door het hek richting de achteringang van het koninklijk paleis. Janne slentert er langzaam achteraan. In de deuropening staat een man op hen te wachten. De broer van de juf, weet Janne. Hij werkt in het paleis en heeft ervoor gezorgd dat ze met de hele klas een keer mogen komen kijken.

Toen de juf het vorige week vertelde aan de klas, had Janne het nog een leuk uitje gevonden. In elk geval beter dan rekenen en taal. Maar toen had de juf verteld dat het uitje op woensdag zou plaatsvinden en dat ze iets later dan normaal thuis zouden zijn.

Janne had geschokt haar adem ingehouden. 'En hoe laat zijn we dan weer terug?' had ze dwars door het geklets van haar klasgenoten aan de juf gevraagd.

'Dat weet ik nog niet precies, maar ik laat jullie het nog wel weten. Ik zorg ervoor dat jullie met het avondeten weer thuis zijn,' was het antwoord van de juf.

Achter in het boek vind je een begrippenlijst met uitleg van een aantal historische en militaire begrippen die in het verhaal voorkomen.

‘Maar ik heb op woensdagmiddag altijd paardrijles!’ had Janne nog gezegd, maar de juf had al niet meer geluisterd.

Niet kunnen paardrijden was al erg, maar het was nog erger dat ze juist die woensdag op haar lievelingspony Melvin zou mogen rijden.

Thuis had ze haar moeder gevraagd of ze alsjeblied niet mee hoefde met het klassenuitje, maar die had haar hoofd geschud. ‘Leuk om een keer in Paleis Noordeinde te mogen kijken! Sla het paardrijden maar een keer over.’

Janne wist dat ertegen ingaan niet veel zin zou hebben. Haar moeder begreep er toch helemaal niets van. Haar vader zou het wel begrijpen, maar hij was toevallig net een week op reis. Hij hield ook van paarden en ging zo vaak mogelijk mee naar de manege. Boos stommelde ze de trap op naar haar kamer. Daar liet ze teleurgesteld haar schooltas uit haar handen vallen en gaf hem een harde trap waardoor hij naar een hoek van de kamer vloog. Ze plofte neer op haar bed. Er zat niets anders op. Ze moest mee met dat stomme uitje.

Janne steekt een pleintje over en loopt langzaam achter de groep aan die net een grote hal in loopt. Met een half oor luistert ze naar de broer van de juf. Hij stelt zichzelf voor als Eric en vertelt kort wat de bedoeling van het bezoek is.

‘Paleis Noordeinde is geen woonpaleis meer, maar is op dit moment het werkpaleis van de koning,’ zegt hij.

Op veel gezichten verschijnt een teleurgestelde blik. Ze hadden juist zo graag gezien waar de koning woonde en hoe de prinsessen leefden.

Eric ziet het en moet erom lachen. ‘Maar het paleis heeft wel een groot aantal originele ruimtes en er hangen een heleboel portretten

van de leden van het Koninklijk Huis die hier gewoond en geleefd hebben.’

Ik geef niks om schilderijen en suffe portretten van allerlei oude koningen en koninginnen, denkt Janne.

Maar als Eric doorpraat, luistert ze opeens geïnteresseerd.

‘Het aangrenzende staldepartement, dat bij het paleiscomplex hoort, zorgt al jaren voor het vervoer van de leden van het Koninklijk Huis. Jullie hebben vast op de televisie wel eens gekeken naar Prinsjesdag en de rijtoer door de stad. De paarden en de koetsen komen allemaal bij de Koninklijke Stallen vandaan. Tegenwoordig staan daar, naast paarden en koetsen, ook de auto’s van de koninklijke familie.’

Eric wenkt hen achter zich aan en loopt richting een deur, maar Janne blijft in de hal staan. Het woord ‘paarden’ heeft haar op een idee gebracht. Als ik vanmiddag niet kan paardrijden, dan ga ik wel paarden kijken in de Koninklijke Stallen! Dat moet niet al te moeilijk te vinden zijn, denkt ze.

Als iedereen door de deur is gegaan, draait Janne zich om en rent weer naar buiten. Ze huppelt snel het plein over. De stallen zijn vast ergens op het terrein, denkt ze terwijl ze langs het paleis loopt. Ze ziet een prachtig park, maar nergens paarden. Wel een enorme vijver. En dan ziet ze, als ze over de vijver heen kijkt, tussen de bosjes door een grote buitenrijbaan! Janne houdt een moment haar adem in. Daarin worden twee paarden gereden. Daarachter ziet ze een groot gebouw. Dat zijn vast de Koninklijke Stallen!

Ze volgt het pad langs het gebouw tot ze plotseling bij een grote poort komt. De poort staat open en daarachter zit een gang naar een groot plein. Heel zachtjes sluipt ze door de poort, richting het plein.

Haar hart klopt snel, want ze weet bijna zeker dat wat ze doet niet mag. Als ik betrappt word, krijg ik zeker weten problemen, denkt ze.

Plotseling ziet ze twee mannen in rijkleding die het plein oversteken en in haar richting komen. Snel drukt Janne zich met haar rug tegen de muur van de gang. Ze houdt haar adem in. Zouden de mannen haar gezien hebben?

De mannen zijn druk met elkaar in gesprek. 'Ik heb lekker gereden, maar nu heb ik wel zin in een bak koffie,' zegt een van hen.

De ander knikt. 'Ik ook.' Hij kijkt op zijn horloge. 'Het is gelukkig precies tijd om pauze te nemen.'

Ze lopen voorbij, doen een deur in het gebouw open en gaan daar naar binnen.

Opgelucht laat Janne haar adem ontsnappen. Poeh, bijna betrappt, denkt ze. Maar het is wel goed om te weten dat iedereen op dit moment aan de koffie zit, dan kan ik hier vast op mijn gemak wat rondkijken. Ze steekt aan het eind van de gang haar hoofd om de hoek. Ze ziet dat het grote vierkante plein aan alle kanten wordt begrensd door gebouwen. Tot Jannes opluchting is er inderdaad helemaal niemand te zien.

Ze loopt het plein op en kijkt zoekend om zich heen. Waar zouden de paarden zijn? Links en rechts staan langgerekte lage gebouwen met rijen dubbele deuren.

Dat zijn vast geen paardenstallen, denkt Janne. Het lijken meer garages voor de auto's.

Helemaal aan de overkant van het plein staat een groot gebouw met in het midden een hoge poort. De deuren staan wagenwijd open en Janne besluit om daar eerst maar eens te gaan kijken. Ze steekt het plein over en stapt naar binnen. Tot haar verrassing ziet ze dat

het een prachtige binnenmanege is! Aan een van de korte zijdes zitten drie spiegels. Net als bij ons in de manege, denkt Janne.

Aan de andere korte zijde is achter het schot een chique ruimte waar bezoekers kunnen zitten om naar de ruiters in de manege te kijken.

Dan hoort ze plotseling gehinnik. Janne gaat op het geluid af en loopt om de binnenmanege heen. In een gebouw daarnaast ziet ze twee deuren die openstaan en er staat ook een lege kruiwagen. 'Koetsstal' staat er op het bordje naast de deur. Opnieuw hoort ze gehinnik.

Janne steekt haar hoofd om de hoek van de deur en ziet tot haar blijdschap dat het inderdaad een stal vol met paarden is. Ze kijkt voorzichtig rond. 'Niemand te zien.' Dan glipt ze vlug naar binnen.

Janne houdt haar adem in. Aan één kant van de gang zijn prachtige paardenboxen. De tralies van de hekken zijn groen geschilderd en links en rechts van de deur zitten palen met gouden bollen erop. Op de achterwand hangen bordjes met de namen van de paarden.

Het valt Janne op dat het allemaal zwarte paarden zijn. Sommige zijn Friese paarden, andere zijn Gelderse paarden met vier witte benen en aftekeningen aan het hoofd. Ze hebben duidelijk allemaal net hooi gehad, want ze staan op hun gemakje te eten terwijl Janne langs hun boxen wandelt. Hier en daar aait Janne even over een neus of praat ze wat met een paard.

Ze dwaalt door nog meer gangen met koetspaarden. Er is ook een grote spuit- en poetsplaats en een zadelkamer met tuigen, zadels en hoofdstellen. Dan komt ze in een gang waarin rijpaarden staan. Wat een prachtige paarden, denkt ze. Ze aait een schimmel, die snuivend zijn hoofd in haar richting duwt.

Opeens voelt ze haar telefoon trillen in haar zak. Vijf gemiste oproepen van de juf! Oei!

‘Dag, mooierd.’ Ze kriebelt de schimmel nog één keer onder zijn kin en rent dan snel richting het hoofdgebouw om op dezelfde manier terug te gaan naar het paleis als ze gekomen is. Maar ze is nog maar halverwege het plein als plotseling de deur in het hoofdgebouw met een zwaai opengaat. Een hele groep mannen in rijkleding komt naar buiten. Ze praten druk met elkaar.

Geschrokken ziet Janne de groep naderen. Wegwezen hier! Zo snel ze kan, rent ze helemaal naar de andere kant van het plein in de hoop dat daar eenzelfde poort naar buiten zit. Die poort zit er inderdaad, maar deze is dicht. Janne duwt tegen de hoge dubbele deuren, maar die geven geen centimeter mee. Zenuwachtig kijkt ze om zich heen. Aan deze kant zit eenzelfde deur in het hoofdgebouw als die waar die groep mannen net uit kwam. Misschien kan ik daar een weg naar buiten vinden, denkt ze. Janne rukt de deur open. Net op het moment dat ze naar binnen gaat, hoort ze achter zich iemand roepen.

‘Hé, jongedame!’

Janne doet net of ze het niet hoort. Ze staat hijgend achter de deur in een kleine donkere hal waarop meerdere deuren uitkomen. Als ze scherp luistert, denkt ze voetstappen te horen die haar kant op komen. Janne doet snel een van de deuren open en staat dan in een grote ruimte waarin links en rechts wel twintig koetsen staan. Grote en kleine koetsen, allemaal glimmend gepoetst. Ze ziet ook bekende koetsen die met Prinsjesdag altijd worden gebruikt om de koninklijke familie te vervoeren. Janne zou het liefst de koetsen allemaal op haar gemak bekijken, maar ze hoort dat in de hal de buitendeur opengaat.

Wegwezen, hamert haar hart en ze rent tussen de koetsen door naar de andere kant van het vertrek. Daar zitten twee deuren. Een daarvan moet toch naar buiten leiden, denkt ze vertwijfeld. Als ze hoort dat aan de andere kant van de koetsenstalling de deur opengaat, gokt ze op de linkerdeur, maar daarachter zit een trap. Snel gaat Janne door de deur en trekt die dan heel zacht achter zich dicht. Op haar tenen sluipt ze de trap op. Boven komt ze in een lange gang, met aan beide kanten deuren. Die zijn allemaal dicht, al hoort ze wel gedempt stemgeluid.

Janne rent zo zacht als ze kan helemaal naar de andere kant. Daar zit weer een deur. Janne doet de deur open en blijft dan als bevroren in de deuropening staan.

De muren en de pilaren van de ruimte zijn behangen met de meest prachtige galatuigen. Het zijn er zeker vijftig! Allemaal met beslag van kroontjes en schildjes op de schoftjes, de oogkleppen, de frontriemen. En alles glimt! Tot en met de kleinste gespjes.

Met open mond kijkt ze rond. Behalve tuigen ziet ze ook verschillende oude zadels en ook dameszadels. En er staan vitrinekasten met bidden, pluimen, rozetten, onderleggers, stangen, kinkettingen, sjabrakken, sporen, stijgbeugels en zweepjes.

Midden tussen al die prachtige tuigen staat een paard. Geen echt paard natuurlijk, al ziet hij er wel heel echt uit. Hij is opgezet. En het is misschien vreemd, maar Janne is direct onder de indruk van dit bijzondere paard. Ze loopt met haar ogen strak op het paard gericht naar hem toe. Heel voorzichtig legt ze even haar hand op zijn hals en het is net alsof ze even de warmte van zijn lichaam door haar hand voelt stromen.

Dan voelt ze een hand op haar schouder.

‘Jongedame!’

Geschrokken draait Janne zich om.

De man achter haar kijkt boos. ‘Ik riep je al verschillende keren! Hoorde je me niet?’

Janne kijkt hem heel even aan. Op het naambordje op zijn jas ziet ze dat hij Tom heet. Beschaamd kijkt Janne naar de grond. ‘Jawel,’ fluistert ze.

‘Ik neem aan dat jij bij de groep hoort die een rondleiding door het paleis krijgt?’

Janne knikt, maar ze durft niets meer te zeggen.

‘De juf miste je al. De beveiliging had wel gezien dat je deze kant op was gelopen en dat je door de poort naar binnen was gegaan.’

Janne krijgt een kleur van schaamte. Ze wisten dus al die tijd dat ze hier was.

‘Het spijt me dat ik hier zomaar naar binnen ben gegaan,’ zegt ze zachtjes.

‘Jij houdt zeker meer van paarden dan van schilderijen?’ De stem van Tom klinkt al iets minder boos.

Janne knikt. ‘Ik had vanmiddag eigenlijk rijles op de manege, maar ik moest mee hierheen. Dus toen besloot ik bij de paarden te gaan kijken.’

Tom knikt. ‘Dat begrijp ik wel, maar dat mag natuurlijk niet. Je moet echt terug naar je klas.’

Janne slikt en kijkt nog even rond in de tuigenkamer. Als vanzelf glijden haar ogen weer naar het opgezette bruine paard. ‘Dag paard,’ zegt ze tegen hem.

Op het gezicht van Tom verschijnt ondanks alles een glimlach. ‘Het is mooi dat je in elk geval kennis hebt kunnen maken met Wexy.’

Janne kijkt hem aan. ‘Heet hij zo?’

‘Ja, Wexy is meer dan tweehonderd jaar oud. Hij heeft de tijd nog meegemaakt dat paarden het belangrijkste vervoersmiddel waren, want auto’s, treinen, trams en bussen waren er toen nog niet.’

‘O, wauw,’ zegt Janne.

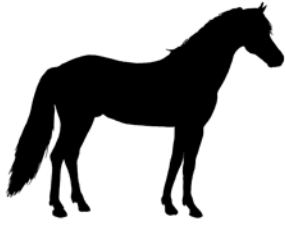
‘Het is een heel speciaal paard. Wexy was ooit het paard van koning Willem II. Hij reed als Prins van Oranje op Wexy tijdens de Slag bij Waterloo.’

Janne kijkt hem met grote ogen aan. ‘Echt? Wat gaaf!’

Tom lacht. ‘Nou, zo gaaf was dat anders niet, maar hij had wel een spannend leven.’

‘Spannend?’ vraagt Janne.

Tom kijkt haar aan. ‘Ja, Wexy’s verhaal begint op 30 november 1813.’ En dan begint hij te vertellen...

I.

Scheveningen, 30 november 1813

Jan de Graeff rilt van de kou. Hij trekt zijn sjaal nog wat dicht-
ter rond zijn hals en haalt een keer luidruchtig zijn neus op.
Zijn adem vormt een pluim als hij uitademt. Hij blaast met
zijn warme adem over zijn vingers en aait met zijn gehandschoende
hand over de hals van zijn paard Grise, die rustig onder hem over
het strand richting de zee kijkt. Jan ziet dat Grise rustiger is dan het
paard van zijn vader Berend, dat af en toe ongeduldig met zijn voor-
been op de grond stampet.

Vader kijkt hem grijnzend aan. 'Koud, hè!' zegt hij.

Jan knikt. 'Geeft niet, hoor, want dit wil ik voor geen goud mis-
sen! Het betekent echt het eind van de bezetting door de Fransen,
toch?'

Vader knikt. 'Het lijkt er wel op. Maar ik hoop wel dat het niet
meer al te lang duurt voordat de prins aan land komt, want mijn
tenen vriezen er bijna af.'

Jan lacht en laat dan zijn ogen over het strand dwalen. Hij ziet dat
het aantal mensen in Scheveningse klederdracht het laatste half uur

nog flink is toegenomen. Ze dragen omslagdoeken en warme jassen
en staan in groepjes bij elkaar opgewonden te praten. Het is druk
op het strand, hoewel de ijskoude wind het zand doet opstuiven en
in de gezichten prikt. De branding is ruig en de golven rollen met
witte schuimkoppen het strand op. Het geluid van de zee vermengt
zich met de lachende roep van de zeemeeuwen die erboven cirkelen
en op de golven meerijden. De lucht is grijs en het ruikt naar vis,
algen en zout.

Al die mensen kijken in dezelfde richting, naar de horizon,
waar nog altijd niets te zien is. Tussen de mensen door rijdt de
Scheveninger Jacob Pronk op een fel, bruin paardje. Pronk is een
goede vriend van vader. Hij heeft hen uitgenodigd om erbij te zijn
op dit belangrijke moment. Jan ziet dat hij net op dat moment door
een lange koperen kijker de horizon afspeurt. Hij draait een keer
aan de kijker om het beeld scherp te stellen.

Jan kijkt naar de plaats waar Pronk zijn kijker op heeft gericht
en spert zijn ogen dan wijd open. Hij gaat staan in zijn beugels
en leunt wat voorover. Met een gestrekte arm wijst hij. 'Daar!
Daar zie ik een stipje! Zou dat het schip van prins Willem VI van
Oranje zijn?'

Jacob Pronk haalt net op dat moment de kijker van zijn gezicht,
steekt zijn arm in de lucht en slaakt een kreet.

'Dat is hem vast,' zegt Jan opgewonden.

Jacob Pronk komt naar hen toe. 'Volgens mij is dat The Warrior,
het schip dat de prins vanuit Engeland hiernaartoe brengt. Nu maar
hopen dat ze de branding niet te wild vinden om hem aan land te
brengen,' zegt hij enthousiast en hij rijdt dan snel weer weg.

Heel even is Jan bang dat ze voor niks naar Scheveningen zijn

gekomen. 'Stel je voor dat de prins de branding niet door kan komen, gaat hij dan weer terug naar Engeland?'

Vader schudt zijn hoofd. 'Het komt vast goed. Jacob Pronk heeft er in 1795 ook voor gezorgd dat de familie Van Oranje naar Engeland kon vluchten, vlak voordat de Fransen het in ons land voor het zeggen kregen. Hij kent de zee als zijn broekzak.'

De Franse bezetting was niet fijn, maar het werd pas echt erg toen Napoleon in 1806 de baas werd. Jan en vader haatten Napoleon. Die kleine Corsicaan had er de afgelopen jaren alles aan gedaan om ervoor te zorgen dat Nederland flink in de problemen raakte. Zo was het bijvoorbeeld verboden om met de Engelsen te handelen. Daardoor was de Nederlandse economie hard achteruitgegaan. Ook vader had veel moeite moeten doen om klanten uit andere landen te vinden, want hij verkocht voorheen vooral veel spullen uit Nederlands-Indië aan de Engelsen. De armoede in de steden was verschrikkelijk. Grote sommen belastinggeld werden naar Frankrijk weggesluisd. Ze hadden het er thuis vaak over gehad. Zijn vader en hij waren, hoewel het eigenlijk verboden was, altijd trouw aan de familie Van Oranje gebleven.

'Ik denk dat de door Napoleon ingevoerde dienstplicht de meeste pijn doet. Het is voor veel mensen niet te begrijpen dat hun zonen moeten meevechten in zijn legers. Weet je wel dat er vorig jaar 2500 Nederlandse soldaten moesten vechten voor de Fransen tegen Rusland, Jan?' had vader hem een jaar geleden gevraagd.

Jan had gehoord dat de aanval op een ramp was uitgelopen. Heel veel van die jongens kwamen om van de kou of de honger. En van de soldaten die wel aan de terugtocht konden beginnen, overleefde een groot deel de overtocht over de rivier de Berezina niet. Een

buurjongen was daarbij ook om het leven gekomen.

Jans vader had niet alleen maar willen toekijken en hij was in het verzet gegaan. Jan had hem heel vaak geholpen, door in het geheim allerlei papieren en pamfletten onder verzetsmensen in Den Haag te verspreiden. Die pamfletten hadden ze vaak eerst zelf met de hand geschreven, want drukkerijen werden streng gecontroleerd door de Fransen om te voorkomen dat er opruiende teksten werden gedrukt.

Het was soms best spannend geweest, want ze moesten er natuurlijk wel voor zorgen dat ze niet in handen van de Franse gendarmes vielen.

'Als ze je ooit aanspreken of zelfs oppakken, dan doe je maar net alsof je doof bent. Of je zegt dat je hen niet begrijpt. In elk geval nooit zeggen wie je bent, wie je kent of waar je vandaan komt,' had zijn vader hem gewaarschuwd.

Gelukkig was hij nooit in de problemen gekomen, maar hij wist wel dat een aantal andere verzetsmensen er minder genadig vanaf waren gekomen. Die werden opgesloten en een paar waren zelfs ter dood veroordeeld.

Wat waren Jan en zijn vader blij geweest toen ze te horen kregen dat Napoleon vorig jaar ernstig in de problemen was geraakt. In Spanje en in Rusland hadden zijn legers flinke nederlagen geleden en tijdens de Slag bij Leipzig verloren ze opnieuw. Uiteindelijk brak ook in Holland een revolutie uit en had Napoleon besloten om zich uit de Bataafse Republiek terug te trekken. De hele bevolking had dagenlang feestgevierd.

Er werd besloten dat Willem VI, de Prins van Oranje, terug moest komen naar Nederland en dat hij tot soeverein vorst zou worden uitgeroepen.

Vandaag is het dan zover. Jan ziet dat er twee Engelse oorlogsschepen richting de Scheveningse kust komen. Als ze dichtbij zijn, wordt een sloep uitgezet en met enige moeite door de woelige branding naar het strand geroeid. De sloep brengt twee medewerkers van de prins. Ze praten even met Jacob Pronk en als ze zien dat alles veilig is, geven ze The Warrior een sein door met een oranje doek te wapperen.

Vanaf het schip wordt daarna nog een sloep uitgezet en daarin neemt, met wat moeite, de prins plaats. Als de sloep vlakbij is, rijdt een boerenwagen, getrokken door drie paarden, de zee in. Jacob Pronk rijdt er te paard naast. Een aantal Scheveningers in waterdichte vissersbroeken waden door het zeewater om de schommelende sloep stabiel te houden. Handen reiken naar de prins om hem over te brengen naar de in zee wachtende wagen.

De mensen op het strand juichen als Willem, staand op de wagen en zwaaiend met zijn hoed, het strand op komt. Het valt Jan op dat de deftig geklede man met lange bakkebaarden en donker krulhaar zich met één hand stevig vasthoudt aan de wiebelige wagen. Omringd door honderd uitbundige mannen en vrouwen met kinderen gaat het daarna over het strand richting de dorpsstraat. Jan en vader rijden er op hun paarden achteraan. Drie rijtuigen staan in het dorp klaar om de prins en zijn gevolg naar Den Haag te brengen.

Als de prins is overgestapt, kijken Jan en zijn vader de vertrekkende koetsen na.

‘Kom, dan gaan wij terug naar huis,’ zegt vader tegen Jan.

Jan kijkt bezorgd naar zijn vader. Het is niks voor hem om halverwege af te haken. Vreemd dat hij niet achter de koetsen aan naar Den Haag wil rijden. Jan vermoedt dat zijn vader meer last heeft van

zijn kwaal dan hij tot nu toe heeft laten weten.

Maanden geleden was zijn vader plotseling geel gaan zien. Zijn huid, maar vooral ook zijn ogen, zagen er griezelig geel uit. De dokter had er alles aan gedaan om uit te vinden wat er met Berend de Graeff aan de hand was, maar hij had het niet kunnen vinden. In het begin van zijn ziekte had zijn vader nog wel gelachen om zijn gele spiegelbeeld. ‘Ik zie er misschien vreemd uit en mijn buik maakt een rommelend geluid, maar verder voel ik me prima,’ had hij de zorgen van Jan weggelachen. Hij handelde nog gewoon allerlei zaken af. De handel in oosterse spullen als porselein, zijde, draagstoelen en specerijen was zijn lust en zijn leven, maar de laatste weken was hij duidelijk achteruitgegaan en had hij minder energie voor van alles.

Vader was toch vastbesloten geweest om ondanks alles vandaag bij de terugkeer van de prins te zijn. Ook toen Jan hem voorzichtig had gevraagd of dat wel zo verstandig was.

‘Zeker, we hebben er jaren naar uitgekeken en nu is het eindelijk zover. Daar wil ik bij zijn!’

Nu de prins richting Den Haag vertrokken is, rijden Jan en vader in een rustig tempo terug naar hun huis aan de Denneweg.

‘Zadel jij de paarden af?’ Zijn vader strompelt het huis in.

Jan kijkt hem twijfelend na. Normaal verzorgt vader zijn paard altijd zelf.

Als Jan de paarden heeft verzorgd en hij de keuken van het huis binnenstapt, vertelt dienstbode Stien, die sinds de dood van Jans moeder voor het huishouden van de familie De Graeff zorgt, dat vader rechtstreeks naar bed is gegaan.

2.

Den Haag, 20 december 1813

Het geschreeuw gaat door merg en been en het duurt voor zijn gevoel al uren.

‘Stop! Hou alsjeblieft op!’ fluistert Jan. Hij knijpt zijn ogen dicht en drukt zijn handen nog harder tegen zijn oren in een poging om het geluid buiten te sluiten, maar het helpt niets. Het gekerm van zijn vader gaat er dwars doorheen en nestelt zich diep in zijn binnenste, waardoor het drukkende gevoel op zijn borst sterker wordt.

De tranen rollen over zijn wangen. Waarom kan niemand hem helpen? Waarom kan niemand iets doen om de pijn te verlichten? Hij weet dat het domme vragen zijn. Dat er al aan alle kanten is geprobeerd om het lijden van zijn vader te verzachten.

Na de aankomst van de Prins van Oranje, een maand geleden, had vader buikpijnen gekregen. Eerst af en toe ‘s nachts. Dan duurde die pijn maar een paar uur en zakte daarna weer af. Vader liep in die uren hijgend en kreunend van de pijn door het huis, tot de buikpijn was verdwenen. Daarna was hij altijd zo verschrikkelijk moe dat hij een gat in de dag sliep.

Vaak leek het vervolgens een paar dagen goed te gaan, maar dan opeens was de helse pijn er weer. Vader durfde bijna niets meer te eten, uit angst dat het buikpijn zou veroorzaken. Het was altijd een stevige kerel geweest, maar daarvan was na een paar weken niet veel meer over. Hij ging bovendien een beetje voorovergebogen lopen.

De pijn in zijn buik werd steeds erger en Jan hoorde zijn vader ‘s nachts vaker kermen. Hij ging zich steeds meer zorgen maken. De afgelopen week was het echt elke nacht raak. Dan hoorde hij Stien over de gang stommelen. Jan wist dat ze zijn vader afsponsde met koud water, om de koorts te drukken. En ze leegde de schaal waarin hij had overgegeven.

Jan zat in die dagen veel uren naast het bed van zijn vader. Soms praatten ze, maar heel vaak dommelde vader tussen de pijnaanvallen wat en zat Jan alleen maar stil naar hem te kijken.

‘Iets met zijn lever,’ had Jan vorige week opgevangen. Hij zette de deur van zijn slaapkamer op een kier toen hij de dokter in de gang hoorde praten met Stien.

Ze trok een bezorgd gezicht. ‘En wat is er nu nog mogelijk?’

De dokter had zijn schouders opgetrokken en een hand op haar schouder gelegd. ‘Bidden dat het vanzelf weer overgaat, want ik heb geen idee meer welke medicijnen ik nog kan geven.’ Daarna waren ze samen de trap af gegaan en had Stien de dokter uitgelaten.

Vannacht was het verschrikkelijk geweest en vanmorgen had Jan zich al heel vroeg aangekleed en was hij zonder eerst te ontbijten naar buiten gegaan. Het was nog maar net licht geworden. Achter het huis had hij Grise gezadeld. De Denneweg lag er nog vredig bij toen hij even later in de richting van het Haagse Bos reed. Het motregende en de hemel was loodgrijs.

Zonder erbij na te denken, reed hij het dorp uit en stak hij het Malieveld over, langs de Koekamp. Hij staarde in de verte, zonder echt iets te zien, zijn gedachten bij zijn vader. De herten op het Malieveld graasden door alsof ze hem niet gezien hadden.

In het Haagse Bos had hij zijn schimmel laten galopperen in een poging om zijn hoofd echt leeg te krijgen. Grise genoot ervan om zijn benen te mogen strekken. De wind blies door de dikke blonde krullen van Jan, maar de gedachten aan zijn vader verdwenen geen moment.

Uiteindelijk was hij weer naar huis teruggekeerd. Daar was het tot zijn verbazing heel stil. 'Is de pijn voorbij?' vroeg hij hoopvol aan Stien toen hij de keuken binnenkwam.

Die haalde haar schouders op. 'Hij slaapt, maar ik denk niet voor lang,' verzuchtte ze.

Stien had op hem gemopperd omdat hij zonder iets te zeggen weg was gegaan. Ze smeerde een boterham voor hem en die had hij mee naar zijn kamer genomen. Hij wilde nog even studeren voor de lessen op de Latijnse school, maar hij had er amper de kans toe gekregen.

Een halfuurtje later begon de ellende van voren af aan. Deze keer was het erger dan vorige keren. Vader schreeuwde nu al zo lang. Jan wenste met heel zijn hart dat hij iets voor zijn vader kon doen, maar hij had geen idee wat. Hij ging in elkaar gekropen op zijn bed liggen. Hij legde zijn ene oor tegen het matras en duwde het kussen tegen zijn andere. Het dempte het geluid dusdanig dat hij uiteindelijk uitgeput in slaap viel.

Jan schrikt wakker als de deurbel klingelt en hij beneden de deur open en dicht hoort gaan. Het kussen is van hem afgedleden en ligt

op de grond. Het is stil, denkt Jan geschokt en hij springt uit de bedstee. Op het moment dat hij de gang op stapt, hoort hij snelle voetstappen op de trap. De dokter komt naar boven, gevolgd door Stien, die een hoogrode kleur op haar wangen heeft.

Zonder iets tegen hem te zeggen, gaan ze de kamer van vader binnen. Jan loopt hen achterna, maar komt niet verder dan de drempel. Vader ligt stil in bed. Zijn gezicht is geel, maar de onderkleur doet grijzig aan en zijn mond hangt open. Jan richt zijn ogen op de borst van zijn vader, om te zien of die nog gewoon rijst en daalt. Zenuwachtig pakt hij het deurkozijn vast en knijpt er zo hard in dat zijn knokkels er wit van zien.

De dokter haalt uit zijn tas een bijzonder instrument dat nog het meest weg heeft van een toeter en zet de brede kant op de borst van vader. Zijn oor legt hij op de andere kant. Jan ziet dat hij zijn wenkbrauwen frons en dan langzaam zijn hoofd schudt. Hij schraapt zijn keel en kijkt van Stien naar Jan. 'Het spijt me, maar Berend de Graeff is aan de gevolgen van zijn ziekte overleden.'

Geschokt schieten de ogen van Stien naar Jan, die een moment totaal ontredderd terug staart. Dan draaien zijn ogen omhoog en begeven zijn benen het. Met een zucht glijdt hij langs de deurpost op de grond.

De dagen die volgen, trekken in een waas aan Jan voorbij. De dokter heeft hem een kalmerend middel voorgeschreven en Stien zorgt ervoor dat hij zo veel mogelijk het bed houdt. Ze komt hem alleen halen als de notaris komt. Die vertelt hem dat hij de erfenis beheert tot Jan achttien is. De woorden van de notaris dringen niet echt tot hem door. Het is chaos in zijn hoofd.

Pas op de dag van de begrafenis wordt Jan 's morgens wakker met een wat helderder hoofd. Stien brengt hem zijn ontbijt en legt een zwarte broek, zwarte kousen, een wit overhemd en een zwart jasje voor hem klaar. Als hij zich heeft aangekleed, gaat hij op zijn kousen nog even naar de kamer van zijn vader.

Heel zachtjes doet hij de deur open en hij sluipt de kamer binnen, al heeft hij geen idee waarom hij een poging doet om niet te storen. Zijn vader ligt opgebaard in een kist. De zware gordijnen zijn gesloten en rond de kist staan verschillende kandelaren met brandende kaarsen. Jan doet zijn best om niet door zijn neus te ademen, want er hangt een zware lucht in de kamer.

Berend de Graeff ziet er vreemd uit. Zijn gezicht is vertrokken als een masker. Gelukkig is zijn huid nu minder geel dan vlak voordat hij stierf. Zacht legt Jan zijn hand op die van zijn vader, die vreemd koud en stijf aanvoelt.

'Dag pa,' fluistert hij en de tranen branden in zijn ogen.

Beneden wordt aangebeeld en Jan hoort dat Stien de deur opendoet. Even later gaat de deur van de kamer open en komt de dominee binnen, gevolgd door zes dragers. Jan doet snel een stap naar achteren.

De dominee geeft hem een hand. 'Gecondoleerd, Jan. God hebbe zijn ziel.'

Jan knikt. Zijn keel zit dicht en er komt geen woord uit.

De dragers sluiten de kist en nemen hem op hun schouders. Met elkaar marcheren ze de kamer uit.

De dominee legt zijn hand op de schouder van Jan. 'Het spijt me dat God hem nu al bij zich heeft geroepen, Jan. Hoe moet het nu met jou verder? Blijft Stien voor je zorgen?'

Jan haalt zijn schouders op. Zover heeft hij helemaal nog niet nagedacht. 'Ik weet het niet.'

Samen lopen ze de kamer uit. Stien, die op de gang heeft staan wachten, blaast in vaders kamer de kaarsen uit en dan gaan ze achter de dominee aan naar beneden. Jan trekt zijn dikke jas aan en Stien slaat een zwarte omslagdoek over haar schouders. Samen stappen ze naar buiten.

Donkere wolken hebben zich boven het centrum van Den Haag samengepakt en het regent. De keitjes van de natte straat glimmen. Een koude windvlaag zorgt ervoor dat de regen in Jans gezicht slaat en dat doet hem ondanks zijn dikke wollen jas rillen.

De kist ligt inmiddels op een lijkkooets, waar twee paarden onder zwarte kleden voor zijn gespannen. Op hun hoofden dragen ze zwarte pluimen. Jan ziet dat er achter de lijkkooets een groot aantal mensen staat. Buren, vrienden, mannen die voor de handel zo vaak bij vader op kantoor kwamen en mensen die ook in het verzet hebben gezeten.

De dragers hebben zich rond de lijkkooets opgesteld en als Jan en Stien samen direct achter de lijkkooets staan, geeft de koetsier een teken en zet de zwijgende stoet zich langzaam in beweging.